

N:o 41.

Ank. till Riksd. kansli den 1 april 1897, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående sådan ändring i gällande strafflagstiftning, att den tid, hvarunder tilltalad person suttit häktad, må kunna tillgodoräknas honom vid utmätande af straff.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottets behandling hänvisad motion, n:o 125, anför herr *Staaß*:

Bland de tvångsmedel, hvilka samhället understundom funne sig nödsakadt att använda emot för brott misstänkta personer, vore utan tvifvel häktningen det, som djupast ingrepe i individens intressen. Ty häktningen beröfvade ju, så länge den varade, den tilltalade fullständigt hans personliga frihet, upphäfde derigenom i de flesta fall möjligheten för den häktade att fortsätta utöfvandet af sitt yrke eller sin verksamhet och afbröte med ett slag hans familjelif och allt hans umgänge med andra menniskor.

Det måste då vara af högsta vigt, att lagstiftningen i fråga om häkningsinstitutet vidtog alla de försigtighetsmått, som kunde tjena att i möjligaste mån förebygga obehörig häktning och att, der häktning skett, häfva dess skadliga följder.

Detta senare hade man i de fall, då den häktade sedermera befunnits oskyldig, sökt vinna genom att bereda möjlighet för denne att erhålla ersättning af allmänna medel.

Men det finnes en annan sida af saken. Då den häktade verkligen faldes till det brott, för hvilket han åtalats, kunde han hafva suttit häktad understundom i ganska lång tid. Redan ransakningen i underdomstolen

kunde ju kräva flera månader, ja, understundom hela året och mera. Och om han sedan funne skäl besvara sig i högre rätter, kunde häktningstiden utsträckas ännu mycket längre.

Härvid uppstode nu frågan: borde det lidande, som den tilltalade sålunda utstått, alls icke räknas honom till godo? Borde straffet slutligen utmätas alldeles oberoende af om den tilltalade kanske först vid sista slutet af ransakningen häktats eller om han suttit häktad i månader, i halfva eller hela år?

På dessa spörsmål hade olika länders strafflagstiftningar gifvit olika svar.

Medan exempelvis det tyska rikets strafflag stadgade, att den tid en person suttit häktad under undersökningen om brottet vid domens fällande kunde helt eller delvis afräknas på det ådömda straffet, och den norska strafflagen bestämde, att, om den tilltalade varit underkastad ransakningsfängelset, som icke föranledts af hans förhållande under rättsproceduren, fängelsetiden borde helt eller delvis afdragas å det straff han förskylt, så att detta till och med kunde anses helt och hållet uttjent med ransakningsfängelset, saknade vår lagstiftning alla stadganden i nu ifrågavarande riktning.

Emellertid skulle det ej förnekas, att *någon* hänsyn äfven hos oss vid straffets slutliga utmätande understundom torde tagas till häktningstidens längd. Vål kunde det icke med domstolarnes egna yttranden bestyrkas, att så vore fallet, då de kriminella utslagen hos oss ju tyvärr nästan alltid saknade hvarje tillstymmelse till särskild motivering i fråga om straffets utmätande. Men genom enskilda meddelanden från domstolarne vunnen erfarenhet gäfvade dock vid handen, att äfven utståndet ransakningshäkte någon gång torde betraktas såsom »förmildrande omständighet».

Man torde emellertid icke misstaga sig, om man betecknade såsom sällsynta undantag de fall, i hvilka ens något afseende fästes vid att den tilltalade varit underkastad häktning. Att häktningstiden aldrig ens tillnärmelsevis tillgodoräknades den tilltalade i den utsträckning, som detta kunde ske uti de länder, der lagstiftningen uttryckligen medgifvit eller föreskrifvit sådant tillgodoräknande, vore höjdt öfver tvifvel, liksom det ju vore gifvet, att straffet i brist på sådan lagstiftning aldrig kunde helt och hållet bortfalla till följd af utståndet ransakningsfängelset.

Det syntes vara en uppenbar brist, att vår lag ej hade någon bestämmelse i nu antydd riktning.

Om en person exempelvis häktades såsom misstänkt för ett svårt misshandelsbrott, men utredningen sedan ledde till det resultat, att brottet

finge försonas med böter, ville det förefalla mycket rimligt, om det långt svårare lidande, som han redan på förhand utstått som blott misstänkt för brottet, finge tillgodoräknas honom vid utmätande af det till graden mindre lidande, hvilket han genom slutlig dom förklarades rätteligen hafva förskylt. Hade en person suttit häktad i t. ex. sex veckor för ett brott, hvilket slutligen befunnes hafva förskylt ett bötesstraff af 100 kronor, toge det sig onekligen mera ut som ett formalistiskt rätthafveri än såsom verklig rättvisa, att samhället utkräfdde det sålunda ådömda straffet af honom.

Och om en häktad person ville begagna sig af statens egna anordningar för rättvisans rigtiga skipande genom att från den lägre och enligt statens egen medvetna afsigt mindre väl utrustade domstolen hänvända sig till den högre och presumtivt bättre utrustade rätten, icke borde väl detta, äfven om det misslyckades eller blott lyckades till en viss del, utsätta honom för ett oproportionerligt större lidande, än om han stannat vid första domstolens utslag.

Det vore ganska visst, att mången sak, som väl förtjenat att dragas inför högre domstols pröfning, fått stanna vid det första afgörandet af det skäl, att den dömde funnit det klokare att godtaga ett visst, enligt hans mening ej förskylt straff än att söka vinna befrielse eller nedsättning i straffet med risk af en oviss förlängning i häktningstiden. Och det behöfde icke påpekas, att det för en lagstiftning, som hvilade på instanssystemet, vore en synnerligen vigtig sak, att icke den dömde kunde afskräckas från att i fall, då sådant verkligen vore skäligt, påkalla högre rätts pröfning.

Då ämnet emellertid erfordrade en utredning, som bäst torde öfverlätas åt Kongl. Maj:t, hemstälde motionären,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i den nuvarande strafflagstiftningen, att den tid, hvarunder en för brott tilltalad person suttit häktad, kunde komma att tillgodoräknas honom vid utmätande af det straff, hvartill han kunde blifva dömd.

Laguskottet kan icke dela motionärens åsigt om behovet och lämpligheten af den utaf honom förordade lagändring.

Först och främst är det från principiel synpunkt betänkligt att tillmäta häktning betydelse af straff. Häktningsåtgärden har nemligen helt annat syfte än straffet; under det detta sistnämnda afser att utöfva in-

verkan på en brottslig vilja och således bör anordnas på ett för detta ändamål befrämjande lämpligt sätt, är häktningen en säkerhetsåtgärd, som vidtages för att förebygga brottslingens afvikande och för att hindra honom undanrödja förefintlig bevisning.

Att häktningen medför obehag för den deraf träffas, kan visserligen ej förnekas, men detta förhållande bör ej undanskymma den väsentliga olikheten emellan densamma och straffet.

Med hänsyn härtill kan det derför, enligt utskottets mening, ej ifrågasättas, att häktningstiden för normala fall skulle frånräknas strafftiden. Är häktningstiden alltså ej längre än densamma för lagskipningens utöfvande måste vara, finnes ej något skäl att låta densamma i strafftiden ingå.

Att märka är också, att häktningstidens längd i de flesta fall beror på den häktades eget åtgörande.

Derest en häktad, såsom skyldig till det brott, hvarför han åtalats, redan vid första rättegångstillfället erkänner förbrytelsen, blir processen således i regel kort. Utslag afkunnas oftast vid första rättegångstillfället, och om den häktade sedermera, efter att i fängelset hafva haft den föreskrifna, två dagar långa betänketiden, förklarar sig nöjd med domen, får han omedelbart börja aftjena sitt straff.

För den händelse åter den häktade till en början nekar och först vid ett senare rättegångstillfälle erkänner eller blir öfvertygad om brottet, har han själf förorsakat förlängningen af rättegången och bör icke få tillgodoräkna sig häktningstiden.

Understundom kan det emellertid inträffa, att utslag icke genast afkunnas, oaktadt den häktade erkänner. Åklagaren kan nemligen begära uppskof för att blifva i tillfälle att genom vittnens afhörande eller på annat sätt skaffa utredning rörande de omständigheter, som kunna vara af betydelse för ett rätt bedömande af brottet.

I detta fall skulle det ju kunna anses billigt att den förlängning af häktningstiden, som här af blifver en följd, tillgodoräknas den häktade vid straffets utmätande. Så torde ock i allmänhet blifva fallet. Domstolarne torde nemligen i sådant fall alltid taga hänsyn till den tid en person sålunda utan sitt förvållande suttit häktad. För denna händelse är alltså en bestämmande i motionens syfte obehöflig.

Så är ock förhållandet i de fall, att häktningstidens förlängning är beroende på besvärs anförande mot utslag, hvarigenom den häktade blifvit till straff dömd.

Äro besvären befogade, torde nemligen öfverdomstolen vid straffets bestämmande taga hänsyn till den tid, som den tilltalade på grund af be-

svären får i häktet kvarblifva, och det synes ej vara skäl att för andra fall vidtaga en lagändring, som komme att uppmuntra till besvärers anförande, äfven der berättigad anledning dertill saknas.

Utskottet kan sålunda ej tillstyrka bifall till motionärens förslag, utan hemställer

att herr Staafts ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 1 april 1897.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.
